

Pohřbený obr

KAZUO ISHIGURO

přeložila Lenka Sobotová

edice angloamerických autorů

ARGO

Pohřbený obr
Kazuo Ishiguro

Pohřbený obr

**KAZUO
ISHIGURO**

přeložila Lenka Sobotová

Edici angloamerických autorů řídí Petr Onufer

THE BURIED GIANT

Copyright © Kazuo Ishiguro, 2015

Czech edition © Argo, 2017

Translation © Lenka Sobotová, 2017

Afterword © Ladislav Nagy, 2017

Cover art © Jan Uldrych, 2017

ISBN 978-80-275-2302-9 (váz.)

ISBN 978-80-275-2364-7 (e-kniha)

Deborah Rogersové
1938–2014

ČÁST PRVNÍ

Kapitola první

Dlouho byste hledali ty vinoucí se stezky či poklidná luka, jimiž Anglie později proslula. Našli byste jen míle a míle pusté, neobdělané země; nahrubo prokletěné pěšiny přes rozeklané kopce či holá rašeliniště. Silnice, které tady zbyly po Římanech, se dávno rozpadly či zarostly, nezřídka zcela splynuly s divočinou. Nad řekami a blaty visely cáry ledových mlh, jež prokazovaly znamenitou službu lidožravým obrům, kteří tehdy byli v této zemi dosud domovem. Nedaleko usedlý lid – a těžko odhadovat, jaké zoufalství ho přivedlo k tomu zabydlet se v tak ponurém kraji – se těch oblud, jejichž supění bývalo slyšet daleko dřív, než se znetvořené postavy vynořily z mlh, patrně měl co obávat. Jenže takové příšery tenkrát nikoho neohromovaly. Lidé na ně pohlíželi jako na běžné riziko a měli tenkrát tolik jiných starostí. Jak dobýt z tvrdé půdy obživu, jak nepropálit všechnu zásobu dříví, jak zarazit nemoc, která za jediný den zabije deset prasat a dětem z ní vypučí na tváři zelená vyrážka.

Každopádně obři nebyli zase tak hrozní, pokud je člověk nedráždil. Bylo třeba smířit se s tím, že se netvor čas od času, dost možná po nějaké skryté rozepři mezi svými, za strašlivého ryku a běsnění připotáčí do vsi, a ať místní sebevíc křičí a máchají zbraněmi, valí se osadou a zraní každého, kdo mu dost rychle nejde z cesty. Nebo taky s tím, že obr občas odnese s sebou do mlh nějaké dítě. Tehdejší člověk musel k takovým ukrutnostem zaujímat filosofický postoj.

V jedné takové oblasti při kraji rozlehlého močálu ve stínu zubatých kopců žili staří manželé Axl a Beatrice. Možná

se nejmenovali přesně nebo úplně takhle, ale budeme jim tak pro zjednodušení říkat. Uvedl bych, že žili odříznuti od světa, ovšem tenkrát byl jen málokdo „odříznutý od světa“ v tom smyslu, v jakém mu rozumíme my. Teplo a ochranu skýtaly vesničanům přístřešky mnohdy vykutané hluboko do stráně a navzájem propojené podzemními chodbami a krytými průchody. Naši staří manželé žili v jedné takové rozprostraněné soustavě nor – „stavení“ by bylo příliš vznešené označení – společně se zhruba šedesáti dalšími obyvateli. Kdybyste se z tohoto noroviště vydali kolem kopce, po dvaceti minutách byste došli do sousední osady, která by se vašim očím jevila úplně stejná jako ta první. Ale sami vesničané by viděli spoustu rozdílů, na něž by byli buď pyšní, nebo se za ně styděli.

Nerad bych budil dojem, že v Británii za těch časů nic víc nebylo; že v dobách, kdy jinde na světě vzkvétaly velkolepé civilizace, jsme se my tady dosud příliš nevzdálili době železné. Kdyby se člověk mohl podle libosti toulat krajinou, dost možná by objevil hrady, jejichž obyvatelé pěstují hudbu, jídají vybrané krmě a vynikají tělesnou zdatností; nebo kláštery s učenci prodchnutými vzdělaností. Ale to na skutečnosti nic nemění. I na silném koni a za příznivého počasí by jel celé dny, aniž před jeho zraky vystoupil ze zeleně jediný hrad nebo klášter. Nacházel by převážně takové osady, jako jsem právě popsal, a pakliže s sebou neměl jídlo či ošacení na rozdávání nebo nebyl po zuby ozbrojen, nemusel být zrovna vítaným hostem. Mrzí mě, že naši zemi v těch časech líčím právě takhle, ale taková prostě byla.

Abych se nicméně vrátil k Axlovi s Beatricí. Jak už jsem říkal, žil tenhle starý pár na vnějším okraji noroviště, kde jejich přístřeší nebylo tak chráněné před živly a téměř k němu nedoléhalo teplo z ohniště ve Velké síni, kde se obyvatelé večer scházeli. Bývaly možná doby, kdy žili k ohni blíž; to když s nimi ještě bydlely jejich děti. Vlastně zrovna tohle napadlo Axla na lůžku v jalových hodinách před rozedněním,

kdy jeho žena vedle něj spala hlubokým spánkem, a v srdci mu zahlodal pocit jakési bezejmenné ztráty, který mu zabránil znovu usnout.

Snad právě proto toho rána rovnou vstal, tiše proklouzl ven a posadil se na starou zohýbanou lavici vedle vchodu do noroviště, že si počká na svítání. Bylo jaro, ale stále ještě lezavo, a Axlovi bylo chladno i v Beatricině plášti, který cestou z brlohu sebral a zahalil se do něj. Pohroužil se ale v myšlenky tak hluboce, že když si uvědomil, jaká mu je zima, hvězdy už téměř pozhasínaly, nad obzorem se rozprostírala zář a ze šera se linuly první trylky ptáků.

Pomalou se zvedl z lavice a zalitoval, že venku zůstal tak dlouho. Těšil se sice dobrému zdraví, ale z poslední zimnice se nevzpamatoval lehko a nechtěl, aby se mu vrátila. Nohy měl prostydlé a otočil se, že si zase zaleze dovnitř, ale byl spokojený: právě se mu totiž podařilo dobýt z paměti několik vzpomínek, které mu delší dobu unikaly. Nadto tušil, že už nezbývá mnoho, aby učinil závažné rozhodnutí – takové, které dlouho odkládal –, a v nitru mu zaplálo vzrušení, o něž se chtěl podělit se svou ženou.

Chodbičky mezi příbytky v norovišti stále tonuly v naprosté temnotě, a musel si tu krátkou cestu ke dveřím jejich komory hledat poslepu. Mnohé ze „dveří“ byly jen obyčejné klenuté průchody do jednotlivých komor. Vesničany nenapadlo, že by otevřený charakter příbytků narušoval jejich soukromí; díky němu do všech komor pronikla každá troška tepla linoucího se chodbami od velkého ohniště nebo od malých ohýnků, které směli uvnitř udržovat. Nicméně Axlova a Beatricina komora ležela stranou od všech ohnišť, proto měla cosi, co by se dalo považovat za skutečné dveře: velký dřevěný rám protkaný křížem krázem větvíčkami, břechtanem a bodláky, který se při cestě dovnitř nebo ven musel odsunout ke straně, ale který nepustil do komory lezavý průvan. Axl by se bez těch dveří klidně obešel, ale Beatrice na ně časem začala být nesmírně pyšná. Nejednou při příchodu domů zastal svou ženu, jak z té konstrukce

vytahuje seschlé kousky a zastrkává místo nich čerstvé větvičky, které za celý den nasbírala.

Dnes ráno odsunul Axl zátaras jen tak maličko, aby se mohl prosmýknout dovnitř a nadělal při tom co nejméně hluku. Drobnými štěrbinami ve vnější stěně pronikalo do komory první světlo rozbřesku. Před sebou matně viděl svou ruku a na drnovém loži obrys Beatrice, která pod tlustými houněmi pořád tvrdě spala.

Měl pokušení ji probudit. V koutku duše totiž věřil, že kdyby teď byla vzhůru a promluvili si spolu, veškeré zbývající překážky mezi ním a jeho rozhodnutím by konečně padly. Měl ale ještě chvilku času, než se lidé vzbudí a začnou jim denní povinnosti, a tak se dosud zachumlaný do manželčina pláště posadil na stoličku v koutě komory.

Uvažoval, jak hustá asi bude po ránu mlha a jestli ji s řídnutím tmy spatří prosakovat puklinami dovnitř. Vzápětí se od těch úvah odpoutal a vrátil se v duchu k tomu, čím se zabíral předtím. Žili vždycky tak jako dnes, jen sami dva na okraji společenství? Nebo kdysi bývalo všechno jinak? Když předtím seděl venku, vybavily se mu útržky jakési vzpomínky: drobný okamžik, kdy kráčí dlouhou středovou chodbou noroviště, rukou objímá kolem ramen jedno ze svých dětí a trochu se hrbí, nikoli věkem, jak je tomu snad dnes, ale z toho prostého důvodu, že se nechce v kalném přítmí udeřit hlavou o trám. Dítě mu nejspíš právě něco říkalo, něco veselého, čemu se oba smáli. Ovšem teď, stejně jako předtím venku, se mu myšlenky ne a ne usadit, a oč víc se soustředil, o to víc mu útržky té vzpomínky unikaly. Třeba se jednalo jen o výplody staré pošetilé mysli. Třeba jim Bůh děti vůbec nedal.

Možná vám vrtá hlavou, proč se Axl neobrátil na sousedy ve vsi, kteří by mu mohli minulost v paměti oživit, jenže to nebylo tak jednoduché, jak byste mysleli. V té vesnici se totiž o minulosti mluvilo jen vzácně. Tím nechci říct, že by minulost byla tabu. Myslím tím, že se rozplynula v mlze husté jako ta, co se vznášela nad blaty. Vesničany

zkrátka vůbec nenapadlo o minulosti – dokonce ani o té nedávné – přemýšlet.

Jako příklad bych uvedl jednu věc, která Axla už delší dobu soužila: bezpečně věděl, že ještě docela nedávno mezi nimi pobývala žena s dlouhými rusými vlasy, která v obci požívala zvláštní vážnosti. Když se někdo zranil nebo ochořel, poslalo se bez prodlení právě pro ni, protože byla znamenitou léčitelkou. Posléze se po ní slehla zem a nikdo jako by si nelámal hlavu, kam se poděla, natožpak aby projevoval nad jejím zmizením lítost. Když se o tom Axl jednou zmínil před třemi sousedy, s nimiž po ránu přerýval namrzlé pole, jejich reakce mu napověděla, že nemají ani ponětí, o čem mluví. Jeden dokonce přestal rýt, aby si zkusil vzpomenout, ale nakonec zavrtěl hlavou: „To muselo být moc dávno.“

„Taky si na žádnou takovou ženu nevzpomínám, Axle,“ řekla Beatrice, když před ní potom večer tu záležitost nadhodil. „Možná že sis ji potřeboval vysnit, ačkoli máš po svém boku manželku, a k tomu míň ohnutou, než jsi sám.“

Tohle se odehrálo někdy vloni na podzim. Leželi vedle sebe na drnovém loži v černočerné tmě a poslouchali, jak jim déšť bubnuje do přístřešku.

„Máš pravdu, princezno, léta se na tobě téměř nepodepsala,“ odpověděl tenkrát Axl. „Ale ta žena nebyla sen, a kdyby ses nad tím pořádně zamyslela, určitě by sis na ni vzpomněla. Vždyť sotva před měsícem stála ta dobrotivá duše u našich dveří a tázala se, nemá-li nám něco přinést. Na to si jistě pamatuješ.“

„Proč nám vůbec chtěla něco nosit? Byla to naše příbuzná?“

„Myslím, že ne, princezno. Chtěla nám jen prokázat dobrotiní. Tak si přece vzpomeň. Často se přišla k našim dveřím zeptat, jestli nám není zima nebo nemáme hlad.“

„Ale já se ptám, Axle, co jí po nás bylo a proč si pro své dobrotiní vybrala zrovna nás?“

„Taky jsem se tomu tenkrát divil, princezno. Vzpomínám si, že mě napadlo: vždyť je to felčarka, a my dva jsme zdraví

jako řípa. Šíří se snad zvěsti o morové ráně a ona o nás přišla prohlédnout? Žádný mor ale nehrozil a ukázalo se, že je prostě jen laskavá. A když o ní tak mluvíme, vzpomínám si ještě na něco. Stála tam a říkala, ať nic nedbáme, že na nás děti pokřikují. Tím to zhaslo. Už jsme ji víckrát neviděli.“

„Ta rusovláska není jen výplod tvé mysli, Axle, ale je i pošetilá, když jí dělá starost pár rozjívěných dětí.“

„Zrovna to jsem si tenkrát taky říkal, princezno. Co nám hrozí od dětí, vždyť si jen krátí dlouhou chvíli hrou, když je venku pošmourný den. Řekl jsem jí, že nám na tom vůbec nesejde, ale stejně to myslela dobře. A pak nás taky politovala, že musíme večer sedět potmě bez svíčky.“

„Jestli nás litovala, že nemáme svíčku,“ opáčila Beatrice, „pak aspoň v tom měla pravdu. Je to pohana, že nám zakázali svíčku za nocí, kdy je tma jak v pytli, a přitom se nám vůbec netřeše ruka. Jiní svíčku v komoře mají, a to jsou večer co večer zpití do němoty z jablečného vína nebo kolem nich skotačí zlobivé děti. Přesto sebrali svíčku nám, a já tě málem nevidím, Axle, třebaže sedíš vedle mě.“

„Nemínili to jako pohanu, princezno. Tak se to zkrátka vždycky dělávalo, nic jiného na tom není.“

„Ale nad tou svíčkou se nepodivovala jen ta tvoje vysněná ženská. Včera, nebo už předevčírem, jsem u řeky mýjela ženy a zaslechla jsem – když si myslely, že už jsem z doslechu –, jaká je to hanba, že takoví rovní lidé jako my musejí sedat večer co večer potmě. Ta tvoje vysněná si to tedy nemyslí sama.“

„Pořád ti vykládám, že jsem si nikoho nevysnil, princezno. Před měsícem znal tu ženu u nás každý a každý o ní dobře smýšlel. Čím to je, že všichni, tebe nevyjímaje, zapomněli, že kdy vůbec žila?“

Když si Axl dnešního jarního rána ten rozhovor vybavoval, už by byl málem připustil, že se ohledně rusovlásky mýlil. Má už koneckonců nějaký věk a tu a tam bývá popletený. Přesto záležitost s rusovláskou představovala jen jednu ze souvislé řady podobných nepochopitelných epizod. Jako

z udělání si Axl zrovna teď ne a ne vzpomenout na víc případů, ale byla jich spousta, o tom nepochyboval. Tak například ta neblahá příhoda s Martou.

Byla to dívka, devíti- či desetiletá, která měla odjakživa pověst nebojácného dítěte. Jejího dobrodružného ducha nedokázala zkrotit ani všechna hrůzostrašná vyprávění o tom, co se může stát dětem, které se toulají. Když se tedy onoho večera, kdy už zbývala jen necelá hodina denního světla, sbírala se mlha a na stráni vyli vlci, roznesla novina o Martině zmizení, každý se polekal a nechal práci práci. V následujících chvílích po celém norovišti všichni volali její jméno a chodbami sem a tam spěchaly kroky obyvatel, prohledávajících spací komory, nory se zásobami, dutiny pod trámovým, všechny skryše, kam by si mohlo dítě při hře usmyslet se schovat.

Načež uprostřed toho jančení vešli do Velké síně dva pastýři, kteří se vrátili ze směny v kopcích, a že se ohřejí u ohně. Jeden z nich při tom prohlásil, že jim předešlého dne zakroužil nad hlavou střízličí orel, jednou, dvakrát a pak ještě potřetí. A že prý o tom není pochyb: byl to skutečně střízličí orel. Po norovišti se ta zvěst rychle rozšířila a brzy se kolem ohně shromáždil houf lidu, aby si pastýře poslechl. I Axl tam spěchal, neboť střízličí orel byl v jejich kraji něco vskutku nevídaného. Tomu ptákovi se připisovaly mnohé podivuhodné vlastnosti, vedle jiných i schopnost plašit vlky, a povídalo se, že jinde v zemi díky střízličím orlům vlci dočista vymizeli.

Nejdřív se pastýřů všichni dychtivě vyptávali a nutili je vyprávět historku pořád dokola. Potom se mezi posluchači zvolna začala šířit nedůvěra. Kdosi vznesl námitku, že takových tvrzení už byla spousta, a vždycky se ukázala jako nepodložená. Někdo jiný prohlásil, že titíž pastýři vykládali stejnou historku už vloni na jaře, a nikdo další následně orla nespatriil. Pastýři se ohrazovali, že by kdy takové zprávy přinesli, a záhy se dav rozdělil na zastánce pastýřů a na ty, kdo si matně vzpomínali, že se stejná příhoda stala vloni.

Hádka se vyostřovala a Axla se začínal zmocňovat známý neodbytný pocit, že něco není, jak má být; vymanil se tedy z té ukřičené strkanice, vyšel ven a hleděl na temnicí nebe a mlhu převalující se nad zemí. A záhy se mu v mysli začaly jednotlivé útržky skládat dohromady: zmizelá Marta, nebezpečí, které jí hrozí, to, jak ji ještě před chvílkou všichni hledali. Jenže vzápětí se mu ty vzpomínky počaly slévat jako sen v prvních vteřinách po probuzení, a jedině úporným soustředěním dokázal vůbec představu malé Marty udržet v hlavě, zatímco hlasy za jeho zády se celou dobu dál škorpily stran střízličího orla. A vtom, jak tam tak stál, uslyšel propěvující si dívčí hlas, a z mlhy před ním se vynořila Marta.

„Ty jsi mi zvláštní dítě,“ vrtěl hlavou, když k němu dívka dohopkala. „Copak se nebojíš tmy? Vlků ani obrů?“

„To se ví, že se jich bojím, pane,“ usmála se. „Ale umím se jim schovat. Doufám, že se po mně rodiče nesháněli. Minulý týden jsem dostala pěkně nařezáno.“

„Jestli se nesháněli? Ovšemže se po tobě sháněli. Vždyť tě hledá celá vesnice! Poslouchej ten povyk uvnitř. To všechno je kvůli tobě, dítě.“

Marta se zasmála: „Ale kdeže, pane! Já vím, že jsem jim nescházela. A jak slyším, vůbec se nepřekřikují kvůli mně.“

Při těch slovech Axlovi došlo, že dívka má naprostou pravdu: hlasy uvnitř se vůbec nepřou o ni, ale o něco úplně jiného. Naklonil se ke dveřím, aby lépe slyšel, a ve vřavě zvýšených hlasů zachytil sem tam pár slov. Při tom se začal rozpomínat, že tu jde o pastýře a střízličího orla. Přemýšlel, jestli by neměl něco z toho vysvětlit Martě, ale ona zčista-jasna prohopkala kolem něj dovnitř.

Vydal se za ní v očekávání, jakou radost a úlevu její návrat přinese. A upřímně, napadlo ho i to, že když se objeví spolu s ní, ulpí na něm trocha zásluh za její bezpečný návrat. Když ale do Velké síně vešli, vesničané byli dosud tak zabráněni do sporu o pastýře, že se jen málokterý vůbec obtěžoval pohlédnout jejich směrem. Martina matka sice z davu vystoupila, ale jen aby stihla dítěti říct: „Tady tě máme! Ne aby